

Kitap Tanıtımı ve Tenkitler

Korhan Kaya, **Hinduizm**, Ankara: Dost, 2001, 95 s.

Günümüzde bir milyardan fazla mensubu olan Hinduizm, ülkemizde çok fazla bilinen bir din değildir. Çünkü bu dinden bahseden kitap yok denecek kadar azdır. Yazar bu kitabı, Hinduizm'i özlü ve derli toplu bir biçimde anlatmak amacıyla yazdığını ifade eder. Bu sayede Türk okuyucuları yabancı olduğu bir din hakkında giriş mahiyetinde bilgi sahibi olacaktır. Yazar haklı olarak, çok derin bir kültüre, uzun bir tarihi geçmişe ve geniş bir dini külliyata sahip olan bir dini böylesi küçük hacimli bir kitaba sığdırmanın zorluğunu dile getirmektedir.

Hindistan çok farklı kültürleri bünyesinde barındıran renkli bir ülkedir. Ülkenin resmi dili Hintçe ve İngilizce olmakla birlikte, ülkede on yedi farklı dil ve dokuz yüzden fazla lehçe konuşulmaktadır. Özellikle on yedi farklı dilin konuşulması ülkede halen kullanımda olan banknotlarda açıkça görülmektedir. Yaklaşık 5000 yıllık tarih boyunca Hindistan'da varlığını sürdüren milletler Hint kültürünün çeşitliliğine ve zenginliliğine katkı sağlamıştır. Hindistan, Hinduizm, Budizm, Caynizm ve Sihizm'in ana vatanı olmuştur. Ayrıca Müslüman (150 milyondan fazla), Parsi, Hıristiyan din mensuplarını da burada görmek mümkündür.

Hint dinleri ve kültürünü anlayabilmek için ana damarı teşkil eden Hinduizm'i çok iyi bilmek gerekmektedir. Yazar bu amaca

yönelik olarak kısa bölümler hazırlayarak tanrılar, tanrıçalar, kutsal kitaplar, bayramlar, dini törenler, semboller ve kutsal coğrafya hakkında bilgiler sunmuştur. Yine bölge kültürünün daha iyi anlaşılması açısından Hint felsefesi, müziği, dansı ve bilimi hakkında bilgiler verilmiştir. Böylece bölge halkının daha iyi tanınmasına katkı sağlanmıştır (ss. 7-9).

Yazar, Hindu Tanrılarını iki gruba ayırmıştır. Bunlardan ilki Ramayana ve Mahabharata gibi Hindu destanları ile mitolojik anlatımları içeren Purana metinlerinde yer alan ve halen Hindu toplumunda popüleritesini koruyan tanrılardır. Brahma, Vişnu, Şiva ve Hanuman ile Şiva'nın oğlu Ganeşa ve Vişnu'nun on avatarsı (Matsya, Kurma, Varaha, Narasimha, Vamana, Parashurama, Rama, Krişna, Buddha ve Kalki) bu kategoride değerlendirilir. Rigveda'da adı geçen İndra, Agni, Soma, Surya, Varuna, Vayu, Vişvakarma ve Yama gibi tanrılar ise Veda tanrıları başlığı altında ele alınmıştır (ss. 11-25).

Hindular arasında yukarıda zikredilen tanrıların karıları olan tanrıçalara da hürmet gösterilir ve ibadet edilir. Şiva'nın karısı Kali ve Durga gibi tanrıçalar korkunç; Brahma'nın karısı, bilgi ve öğrenme tanrıçası Sarasvati, Vişnu'nun karısı, talih ve zenginlik tanrıçası Lakşmi ile Şivanın karısı, güç ve uzun yaşam tanrıçası Parvati gibi tanrıçalar ise yumuşak huylu olarak tavsif edilirler. Efsanevi kahraman Rama'nın karısı Sita ve Krişna'nın karısı Rahda Hindular arasında en değerli tanrıçalar arasında zikredilir (ss. 26-34).

Tanrılardan bile üstün güçlere sahip oldukları kabul edilen rişi/ermişler Hindu mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. Yedi rişi arasında kabul edilen Bharadvaca, Gautama, Vişvamitra, Vaşişta, Kaşpaya, Atri ve Camadagni'nin gökyüzünde yedili takımyıldızı ile temsil edildiğine inanılır. Çyavana, Narada, Valmiki ve Vyasa gibi ermişler ormanda veya yerleşimden uzak bölgelerde inziva hayatı sürdürmek suretiyle tabiatüstü güçler kazanmışlar, Veda ilahileri, Mahabharata ve Ramayana destanları başta olmak üzere önemli Hindu metinlerini yazmışlardır. Bunların, akıcı ve ikna edici konuşma yeteneğine sahip harikulade varlıklar olduğuna

inanılır (ss. 35-38).

Kitapta, Hindu kutsal metinleri vahyedilenler (şruti) ve hatırlananlar (smriti) olmak üzere iki kategoride ele alınarak her birisine dâhil olan kutsal metinlerin isimleri zikredilir. Buna göre vahyedilen metinler arasında Vedalar, Brahmanalar, Aranyakalar ve Upanişadlar yer alır. Hatırlanan metinler ise, Destanlar (Mahabharata, Ramayana, Bhagavadgita), Puranalar (Brahma, Vişnu, Şiva, Bhagavata, Kurma, Matsya vd.), Şastralar (Manu, Yajnavalkya) ve Sutralardan (Grihya, Dharma) oluşur. Eserde bu metinler kısaca tanıtıldıktan sonra metin içerisinden örneklem pasajlar verilir (ss. 39-47). Çalışmada zikredilen vahyedilmiş metinleri şöyle bir tablo halinde göstermemiz mümkündür:

Vedalar	Rig	Sama	Yajur	Atharva
Brahmanalar	Aitareya/ Aşvalayana	Tandyama- habrahmana	Taittiriya Satapatha	Gopatha
Aranyakalar	Aitareya		Taittiriya	
Upanişadlar	Aitareya Kauşitaki	Kena Chandogya	Taittiriya İşa Kahta	Praşna Mundaka

Hindu bayramlarının ele alındığı bölümde (ss. 48-53) bayramlar takvim sırasına göre verilmiştir. Bayramların ortaya çıkışının temelinde yatan efsanevi olaylar, kutlanış biçimleri, Hindular arasındaki önemi üzerinde durulur. Bütün Hindular arasında kutlanan Kumbhmela, Divali, Dusehra ve Holi gibi bayramların yanı sıra bölgesel öneme sahip küçük çaplı bayramlar da vardır. Ayrıca Sih, Budist ve Caynistlerin de kendilerine özgü kutlamaları vardır.

Diğer dinlerde olduğu gibi Hinduizm’de de geçiş törenlerine (samskara) büyük önem verilir. İsim verme (namakarana), evlilik (viveha), ve ölü yakma (antyeṣthi) töreni bunlar arasında en dikkat çekenleridir (ss. 54-56). Hinduizm’de sembollerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Hatta bu sembollerden bazıları (om, çarka, svastika) evrensel bir nitelik kazanmıştır. Sembollerin ortaya çıkış hikayesi, ihtiva ettikleri anlamlar, dindeki önemi ve işlevi ile ilgili bilgiler verilir (ss. 57-61). Eserde, Hindistan coğrafyası içerisinde yer alan kutsal mekânlardan bahsedilmektedir. Bu çerçevede kutsal kabul edilen dağlar (Meru, Kailaş), nehirler (Ganj, Yamuna), ziya-

ret yerleri (Benares/Varanasi, Mathura, Haridvar) ele alınır. Bunların yanı sıra kutsal bitkiler (bodhi/pipal, tulsi) ve hayvanlar (yılan, maymun, fil) hakkında da bilgiler verilmektedir (ss. 62-68).

Hindu felsefesi ele alınırken (ss. 69-72) Rigveda ve Upanişadlar gibi kutsal metinlerden alıntılar yapılmıştır. Hint felsefe sistemleri, Vedaların otoritesini kabul edenler (astika) ve Vedaların otoritesini reddedenler (nastika) olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Hindu Reformcular başlığı altında, Hinduizm'in Batı'da tanınmasına katkı sağlayan Ramakrişna, Vivekananda, Dayananda Sarasvati, Mahatma Gandhi gibi öncü isimlerin görüşlerine yer verilmiştir (ss. 73-75).

Müzik veya melodi dualarda kullanılması nedeniyle Hint kültüründe önemli bir işleve sahiptir. Müziğin kaynağı Vedalara dayanmaktadır. Samaveda, kurban sunumu esnasında ilahilerin nasıl okunacağını ele alır. Kitapta, dini ayinlerde kullanılan deniz kabuğu borusu (şankha) ve davul (dholak/damaru) vb. gibi müzik aletlerinin yanı sıra sitar, tabla ve şehnai gibi geleneksel müzik aletleri hakkında bilgiler verilmektedir. Hint danslarının kökeninde de bazı mitolojik anlatılar yer almaktadır ve çoğunlukla Şiva'ya dayanmaktadır. Hint dans türleri olan Bharat Natyam, Kathakali, Kathak ve Manipuri hakkında kısa açıklamalar yapılmaktadır. (ss. 76-83).

Çalışmanın son bölümünde Hinduların bilime verdiği önem üzerinde durulur. Hindular astronomi, matematik (Aryabhata, Varahamihira, Brahmagupta gibi bilginler Biruni'nin Tahkik isimli eserinde sıkça zikredilir) ve tıp alanında önemli araştırmalar yapmışlardır. Tıpla ilgili olarak Ayurveda (Yaşam Bilgisi) adındaki metin, Hindular arasında beşinci Veda olarak kabul edilir. Hinduların tedavi yöntemleri, ameliyat ve bitkilerden ilaç yaptıkları anlatılmaktadır (ss. 84-86). Kitabın sonunda bir ek olarak kabul edilebilecek bölümde Hinduizm ve diğer Hint dinleri açısından önemli olan dharma, ahimsa, aşrama, çakra, guru, sadhu ve yoga gibi kavram ve isimlerin tanıtılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Hint kültürü çok renkli, çok derin ve anlaşılması zor konuları ihtiva etmektedir. Zaten yazar, binlerce yıldır tarih sahnesinde var olan geniş bir kültürü giriş mahiyetindeki bir eserde bütünüyle ele almanın mümkün olmadığını belirtir. Eserde dikkatimizi çeken birkaç hususu okuyucuların ilgisine sunmak istiyoruz.

Bunlardan ilki, metinde Hinduizm’le ilgili bazı kavramların İngilizce veya Sanskritçedeki kullanımlarıyla verilmesi, kitabın yazılış amacına uygun düşmemektedir. Mesela, “Epik ve Puranik dönem” gibi kullanımlar (s. 11) konunun uzmanı veya konuya aşina olmayan sıradan okuyucunun metni anlamasını zorlaştırmaktadır. Bu sözcüklerin birer cümleyle açıklanması metnin anlaşılması kolaylaşabilirdi. Bununla birlikte, sözcüklerin çevirilerinde de bir takım sıkıntıların olduğu gözden kaçmamaktadır. Örneğin, Astikacı sözcüğü “var diyen” yani “yaratıcı güçten söz edenler” olarak çevrilmiştir (s. 70). Oysa bu sözcük genel olarak “Vedaların otoritesini kabul edenler” biçiminde çevrilmektedir. Yani bu gelenek mensupları, dini düşüncelerinin temeline Veda metinlerini koyarlar.

İkinci olarak, konular ele alınırken alt başlıkların ve içeriğin hangi kriterlere göre belirlendiği konusunda hiçbir bilgi verilmemiştir. Bu yüzden, alt başlıkların belirlenmesi konusunda bazı eksiklikler göze çarpmaktadır. Mesela, Hinduizm’de de geçiş törenleri anlatılırken, söz konusu dinde hayatın dört aşamasından ilki kabul edilen öğrencilik hayatının başlamasını temsil eden ergenliğe/dine giriş (upanayana) törenine ve doğum seremonilerine (jatakarma) değinilmemiştir. Yine, kutsal coğrafya başlığı altında günümüzde Hindistan’ı ziyaret eden yabancıların uğrak yerlerinin başında gelen ve yoganın başkenti kabul edilen Rişikeş ile Vrindavan, Nasik, Bahrinath, Kedarnath, Gangotri ve Yamunotri (char dham adı ile bilinen son dört yer kutsal hac merkezleridir) gibi kutsal ve önemli yerlere değinilmiş olsa idi okuyucular açısından yararlı olabilirdi. Ayrıca, kutsal hayvanlar ele alınırken ineğe yer verilmediği görülmektedir. Oysa inek, Hindu mitolojisi ve dininde (Nandi ve Kamadenu efsanesi bağlamında) büyük bir öneme sa-

hiptir ve günümüzde Hinduizm denilince insanların zihninde yer alan ilk figürdür.

Genel olarak ansiklopedik tarzda hazırlandığı görülen bu eser hakkında burada okuyucuların dikkatine sunacağımız son husus ise, kaynakça konusundadır. Metin içerisine serpiştirilmiş kutsal metinler (Vedalar, Upanişadlar, Puranalar) olmasına rağmen yazarın yararlandığı kaynaklar arasında Hindu kutsal metinlerinin olmaması dikkat çekicidir.

Sonuç olarak, Hindu inaniş ve kültürünün kısaca anlatılmaya çalışıldığı bu kitap, Türk insanlarını Hinduizm ve Hint kültürü konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Yazarın Hindistan'da inceleme ve gözlemlerde bulunması, Hintçe dil bilgisine sahip olması, eserin içerisinde konunun daha iyi anlaşılması için haritalar, fotoğraflar, resimler ve sembollerin yer alması, merak edilen konuların sözlük biçiminde eserin sonuna konulması eserin niteliğini arttırmaktadır. Bu açıdan, Hint coğrafyasındaki hâkim geleneğin tanınmasına yardımcı olacak bir kitap hüviyetindedir. Dolayısıyla, Hindu örf ve adetlerini ortaya koymasından ötürü, konuyla ilgili bilgisi olmayan okuyucuların faydalanabileceği mütevazı bir çalışma olarak kabul edilebilir.

Hammet ARSLAN

(Arş. Gör., DEÜ. İlahiyat Fak.)

Hakan Olgun, *Kalvinizm'de On Emir*, Ankara: Eski Yeni, 2012, 166 s.

XVI. yüzyıl Hıristiyan reformcusu John Calvin'in teolojik söylemleri çerçevesinde Eski Ahit hukukunun Hıristiyan bireyler açısından geçerliliği sorunu tarihsel bir tartışma konusudur. XVII. yüzyılda Calvinist Cenevre kentinde uygulanan Eski Ahit hukuku hükümlerinin günümüzde teonomi düşüncesiyle yeniden gündeme gel-